

IJOD VA IXTISOSLASHTIRILGAN MAKTABLARNING IXTISOSLIK FANLARIDAN YANGI AVLOD DARSLIKLARINI YARATISH JARAYONLARINI BOSHQARISH

*I. A.Xujamov – A.Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy instituti
mustaqil izlanuvchisi*

Annotatsiya. Mazkur maqolada ijod va ixtisoslashtirilgan maktablarda o'qitiladigan ixtisoslik fanlari bo'yicha yangi avlod darsliklarini yaratish jarayonlarini boshqarishning nazariy-metodologik asoslari va amaldagi holati tahlil qilingan. Xususan, darsliklarni ishlab chiqishda fanning spesifikasi, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan mazmunni shakllantirish, kompetensiyaviy yondashuv va innovatsion pedagogik texnologiyalarni integratsiya qilish masalalari o'rganilgan.

Kalit so'zlar: ijod maktablari, ixtisoslashtirilgan maktablar, yangi avlod darsliklari, ixtisoslik fanlari, ta'lim sifatini boshqarish, darslik yaratish jarayoni, pedagogik innovatsiyalar, kompetensiyaviy yondashuv, ekspertiza va aprobatsiya, raqamli ta'lim resurslari, ta'limda menejment

Jahon miqyosida fan va texnika taraqqiyotining jadallik bilan rivojlanishi interfaol ta'limning muhim vositasi sifatida yangi avlod darsliklarini yaratish, shaxsga yo'naltirilgan darsliklarda o'quv materiallarini tizimlashtirishning innovation didaktik indikatorlarini ishlab chiqish zaruratini yuzaga keltirdi. Jahonning AQSh, Buyuk Britaniya, Fransiya, O'zbekiston kabi rivojlangan davlatlarida tizimli-integratsion, kompetensiyaviy, modulli-kredit yondashuvlar asosida yangi avlod darsliklarini yaratishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, xalqaro baholash dasturlariga muvofiq (PISA, TIMSS, PIRLS) o'quvchilarda o'qish va matnni tushunish, kreativ fikrlash imkonini beradigan darsliklar yaratish texnologiyasini ishlab chiqish dolzarb vazifa sanaladi.

Dunyoda umumta'lim fanlaridan uzviylik va uzluksizlik tamoyillariga asoslangan yangi avlod darsliklarini yaratishning didaktik va metodik talablarini takomillashtirish, ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalari integratsiyasi asosida darsliklarni yaratishning tashkiliy-funksional tuzilmasini ishlab chiqishga doir qator ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. Yangi avlod darsliklarida o'quv materiallarini tizimlashtirishda kompetensiyaviy yondashuvning pedagogik imkoniyatlarini to'liq hisobga olish, benchmarking metodini qo'llash asosida darsliklar yaratish bo'yicha integrativ talablarni ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Respublikamizda yoshlarning intellektual va ijodiy salohiyatini rivojlantirish, iqtidorli o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish uchun zarur shart-sharoitlar yaratish hamda ularni barkamol, jismonan va ruhan sog'lom shaxs sifatida Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash, bolalarda mehnatsevarlik, vatanparvarlik, fidoyilik, keng dunyoqarashga ega komil inson bo'lishga intilish tuyg'usini shakllantirish maqsadida ijod maktablari va ixtisoslashtirilgan maktablar tashkil etildi. Shu bilan birga, ijod maktablari va ixtisoslashtirilgan maktablarda o'quvchi yoshlarga buyuk ajdodlarimiz va adiblarimizning boy ijodiy merosini o'rgatish, ularga munosib voris etib tarbiyalashga yo'naltirilgan kompleks o'quv-tarbiya jarayonlari tashkil etish, maktablarning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, ularning iqtidorli yoshlarni aniqlash, tanlash, o'qitish va tarbiyalash tizimini takomillashtirish, STEAM ta'lim talablari asosida yangi avlod darsliklarini yaratishning didaktik funksiyalarini aniqlashtirish, o'quv materiallarini tizimlashtirishning maqbul mexanizmini ishlab chiqish muhim dolzarblik kasb etadi. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasida "Ta'lim muassasalarini zamonaviy o'quv va laboratoriya asboblari, kompyuter texnikasi va o'quv-metodik qo'llanmalar bilan jihozlash orqali ularning moddiy-texnika bazasini mustahkamlash yuzasidan maqsadli chora-tadbirlarni ko'rish"¹ kabi muhim vazifalar belgilab berildi. Bu esa,

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar Strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-son Farmoni. – O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 y., 6-son, 70-modda.

umumta'lim fanlaridan yangi avlod darsliklarini yaratish texnologiyasini takomillashtirish, darslik sifatini baholash mezonlari va metodikasini ishlab chiqishni taqozo etadi.

So'nggi yillarda milliy va shuningdek xalqaro fan olimpiadalarida erishilayotgan natijalar, qo'lga kiritilayotgan medallar juda ham quvonarli. Ayniqsa, so'nggi 2-3 yillik natijalar avvalgi 10-15 yillik natijalardan ham ustun.

Milliy va xalqaro fan olimpiadalarda eng yuqori natijalarni qo'lga kiritgan, medallar bilan vatanga qaytgan har bir o'quvchi va uning o'qituvchisi katta miqdordagi pul mablag'lari va qator imtiyozlar bilan rag'batlantirilmoqda. Bu esa, nafaqat o'quvchilar o'rtasida, balki o'qituvchilar o'rtasida ham erkin raqobat va ta'limda yuqori natijaga erishish uchun ular o'rtasida sog'lom raqobat, o'zaro kurash muhitini shakllanishiga xizmat qilyapti.

Milliy va xalqaro fan olimpiadalarida yuqori natijalarga erishayotgan o'quvchilarning deyarli barchasi eng malakali o'qituvchilardan tahsil olayotgan, barcha sharoitlarga ega bo'lgan Prezident maktablari, ijod va ixtisoslashtirilgan maktab o'quvchilari hisoblaniladi. Sababi, ushbu maktablarda barcha zamonaviy jihozlar va darsliklar bilan to'laqonli taminlangan, mustaqil maktablar bo'lib, xalqaro sertifikatlariga ega o'qituvchilar ishlashadi, undagi o'qituvchilarga yuqori haq to'lanib, ortiqcha qog'ozbozlik va tadbirbozliklarga jalb qilinmasdan faqatgina sifat uchun ishlashadi.

Mustaqillikka erishgan dastlabki yillardan shu kungacha dunyoning ta'lim tizimi rivojlangan davlatlari tajribalarini o'rgandik, milliardlab pullarni sarfladik, endi o'z "Milliy ta'lim tizimi"mizni yaratsakgina yanada yaxshi natijaga erisha olamiz. Buning uchun esa, doimiy chet eldan kadrlar jalb qilish shart emas. Milliy ta'lim tizimimizning fidoyi-islohotchi kadrlarini ishini o'rganaylik va ommolashtiraylik, mavjud muammo va ularning yechimini ko'rsata oladigan olimlar va ustozlarning takliflarini eshish kerak.

O'zbekiston ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning asosiy maqsadlari - ta'limning qulayligi, sifati va samaradorligini oshirish bilan bog'liq bo'lib, bu uning mazmunini sezilarli darajada yangilashni nazarda tutadi. Bu esa, o'z

navbatida, o'quv adabiyotlarining yangi avlodini rivojlantirishni talab qiladi, chunki aynan darslik o'quv jarayonining asosiy tarkibiy qismi sifatida ta'lim mazmunini amalda amalga oshiradi.

Bizning fikrimizcha, yangi avlod darsliklarini yaratish, birinchi navbatda, ularni ishlab chiqishda mavjud xalqaro tajribalarni o'rganish va nazariy tushunish, o'tgan yillardagi mavjud o'quv adabiyotlarining ilmiy-pedagogik salohiyatini aniqlashni talab qiladi, chunki kelajakka yo'l ta'limi dasturi va darsliklarini yaratish bo'yicha mavjud tajribalarni o'rganib va rivojlantirmasdan, ta'lim uzluksizlikligiga erishish mumkin emas. Ushbu bosqichda erishilgan bilimlarni tizimlashtirish, tarixiy boy tajribalarni o'rganish va umumlashtirib, keyin maqsad sari harakat qilish muhimdir.

Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoev 2022 yilning 29 dekabr kuni Xalqaro kongress markazida boshlang'ich sinflar uchun ishlab chiqilgan yangi avlod darsliklari taqdimoti bilan tanisha turib, *“..... 2023 yil 1 yanvardan boshlab respublikaning 14 ta hududidagi maktablarda yangi darsliklarni joriy etish bo'yicha eksperiment boshlanyapti, 1 sentyabrdan esa 10 mingtasida boshlanadi”* degan fikrni bildirdi.

Shu munosabat bilan respublikamizda, Finlandiya ta'limi dasturi va darsliklari tajribadan o'tkazilib, o'quv adabiyotlarini yangi avlodlarini nashr etish, mutaxassislarni sifat jihatidan yangi darsliklar yaratishga jalb qilishga qaratilgan faol chora-tadbirlar ko'rilmoqda.

Mamlakatimizning 14 ta hududiga tajriba tarzida joriy etilayotgan boshlang'ich sinf darsliklardan, keyingi bosqichlarda 5–11 sinflar uchun ham ta'limi dasturi va darsliklari ishlab chiqiladi.

Bugungi kunda yangi avlod darsliklarini yaratish hamda nashrga tayyorlashda asosiy e'tibor mazmun va sifat jihatidan xalqaro talablarga javob berishiga qaratilmoqda. Shunga ko'ra, hozirgi kunda ta'lim tizimi rivojlangan Turkiya davlatining tajribasi o'rganildi.

Jumladan, ta'lim tizimida o'z tajribasiga ega bo'lgan Turkiya Milliy ta'lim vazirligi tasarrufida 60 mingta maktab mavjud bo'lib, mazkur maktablarda jami 18

million nafar o'quvchi ta'lim oladi.

Xalqaro ilg'or tajribalarni o'rganish maqsadida, Ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari agentligi mas'ul va mutaxassislari agentlik tizimidagi ixtisoslashtirilgan maktab-internat hamda ixtisoslashtirilgan maktablarga zamonaviy o'quv metodik adabiyotlarni ishlab chiqish uchun Turkiya ta'lim tizimi va amaliyotini o'rganish maqsadida Istanbul va Anqara shaharlarida bo'lib, Turkiya Milliy ta'lim vazirligi Darsliklar va nashrlar boshqarmasi, Izmir shahrida joylashgan vazirlik huzuridagi nashriyot hamda "METIKSAN", "RITM" nashriyotlari faoliyati bilan tanishildi.

O'rganishlar va tajriba almashish maqsadida Darsliklar va nashrlar boshqarmasi mas'ul xodimlari Umar Farrux Turxol, Nurjon Ishilchaylar tomonidan darsliklar uchun buyurtmalarni shakllantirish, chop etish hamda yetkazib berish tizimi bo'yicha qilingan taqdimot natijasiga ko'ra, Milliy ta'lim vazirligi tomonidan "Mebbis" elektron platformasi yaratilgan bo'lib, ta'lim muassasalari darsliklar buyurtmasini mazkur tizimga yuklaydi.

Tahlillarga ko'ra, joriy yildan boshlab Izmir shahrida joylashgan, dunyoda ishlab chiqarish bo'yicha 6-o'rinda turadigan matbaa korxonasi Darsliklar va nashrlar boshqarmasi tasarrufiga olgan hamda o'quv adabiyotlar mazkur korxonada chop etilishi belgilangan.

Turkiya tajribasiga ko'ra, o'quv adabiyotlarini bosmaxonalardan qabul qilish jarayonida sifatni nazorat qiluvchi 50 nafar komissiya a'zolari ishtirok etadi, qabul jarayonida avvalo darsliklarning soni keyin esa sifati tekshiriladi. Bundan tashqari, Ta'lim-tarbiya departamenti, xususan, Ta'lim dasturlari va o'quv materiallari departamenti o'z faoliyatini yuritib, ta'lim dasturlari va darsliklarni ishlab chiqish jarayonlarida be'vosita ishtirok etadi.

Bugungi kunda, 3 yoshdan boshlab (bog'cha yoshi) 12-sinfga qadar jami 94 nomdagi o'quv adabiyotlari ishlab chiqiladi. Shundan 1-8-sinflardagi barcha o'quvchilar uchun bir xil darslik ishlab chiqilsa, 9-12-sinfda yo'nalishiga (tabiiy fanlar, aniq fanlar, ijtimoiy fanlar, kasb-hunarga, sport, san'at yo'nalishidagi litseylar, Anado'li hamda imom xatib litseylari) qarab ishlab chiqiladi.

Turkiyada 2003-2004 o'quv yilidan boshlab "O'quv adabiyotlarini bepul tarqatish" amaliyotga joriy etilgan. Bunda, 2003-2004 o'quv yilidan 1-4-sinf o'quvchilariga, 2006-2007 o'quv yilidan 5-8-sinf o'quvchilariga, 2009-2010 o'quv yilidan 9-12-sinf o'quvchilariga, 2014-2015 o'quv yilidan xususiy maktab o'quvchilariga kitoblar bepul yetkazish boshlangan. 2021-2022 yildan boshlab Turkiya bo'ylab barcha ta'lim muassasalari bepul darslik bilan ta'minlanishi yo'lga qo'yilgan. 2022-2023 o'quv yilida darsliklarni chop etish va yetkazib berish xarajatlari o'rtacha har bir o'quvchiga 20-25 lira, jami 9 milliard lirani tashkil yetgan.

Darslik yaratishga muallif, muharrir, filologlar asosiy mas'ullar hisoblansa, bundan tashqari davlat ta'lim standarti, o'quv dasturlari tahlili shuningdek, darslikning o'quvchilar psixo-fiziologik xususiyatlariga mosligini o'rganishga alohida mas'ul xodimlardan iborat ishchi guruhlar faoliyat olib boradilar.

Milliy ta'lim vazirligi tizimidagi ta'lim muassasalari uchun yaratiladigan darsliklarni tayyorlash, ekspertizadan o'tkazish va tahlil qilish uchun 32 ming nafar pedagoglardan iborat ishchi guruh maxsus tayyorlangan.

Darslik mualliflari tomonidan tayyorlangan darslik loyihasi vazirlikka taqdim etiladi. Ushbu darslik maketlari ishchi guruhi hamda vazirlik komissiyasi tomonidan tahliliy o'rganib chiqiladi.

Bunda darslik maketlari 200 ta banddan iborat bo'lgan mezonlar asosida 100 ballik tizim asosida baholanadi. 75 baldan oshgan darslik maketi qabul qilinib, takomillashtirish uchun ijodiy jamoaga qayta taqdim etiladi.

Darslik maketlarini o'rganib chiqish, ekspertizadan o'tkazish, takomillashtirish jarayonlari 9 oy davom etadi, shundan so'ng tayyor holatga keltirilgan darslik chop etish uchun bosmaxonaga taqdim etiladi.

Darsliklar quyidagi asosiy talablarga mos bo'lishi lozim:

- mavjud qonunlarga zid bo'lmasligi;
- tasdiqlangan ta'lim dasturlariga mos bo'lishi;
- o'quvchilarni ijobiy natijaga erishtiruvchi;
- turk tilining adabiy til me'yorlariga amal qilinganligi;

- elektron resurslar bilan boyitilishi hamda dizayni talabga javob berishi lozim.

O'zbekistonda ham bugungi kunda yangi avlod darsliklarini yaratishda ta'lim muassasalari o'quvchilari, o'qituvchilari va ota-onalari hamda keng jamoatchilikning fikri muhim hisoblanadi. Shu maqsadda nashrga tayyorlanayotgan darsliklar va o'quv-metodik qo'llanmalarning mazmuni, dizayni va sifatini yanada yaxshilash hamda takomillashtirish yuzasidan tayyorlangan darsliklarning elektron variantini tajriba-sinovdan o'tkazish maqsadida ta'lim muassasalariga yetkazilmoqda va olingan fikr, mulohazalar asosida darsliklar yanada takomillashtirilmoqda.

Pirovardida, darsliklar yuzasidan kelib tushayotgan o'rinli taklif va mulohazalar shubhasiz darsliklarni mazmunan takomillashtirishga yangi turtki beradi. Bu esa, sifat jihatdan yangilangan darsliklarni yaratishda, ta'lim tizimi bilan jamiyat o'rtasidagi yanada samarali aloqani ta'minlashga xizmat qiladi.

Mamlakatimizda yangidan chop etiladigan darsliklarga kiritilgan o'zgarishlar quyidagilar hisoblanadi:

Birinchi navbatda, o'quvchilarning yoshi va psixo-fiziologik xususiyatlari inobatga olingan holda tayyorlanmoqda.

Ikkinchidan, darslik mazmunida mavjud bo'lgan takrorlanishlar bartaraf etilib, xalqaro tajribaga suyanan holda darslikning dizayni va foto-illyustratsiyalariga o'zgartirishlar kiritilmoqda.

Yana bir e'tiborli jhati – fanlar kesimida fanlararo bog'liqlik hamda sinflararo uzviylik ta'minlanmoqda. Eng muhimi, darsliklar innovatsion yondashuv asosida tayyorlanmoqda. Bunda, o'quvchilarni mantiqiy fikrlashga yo'naltirilgan ta'limiy o'yinlar, mashqlar, masalalar va topshiriqlarga urg'u berilmoqda.

Qolaversa, informatika va axborot texnologiyalari darsliklarining mazmuni o'quvchilarning texnik qobiliyatini rivojlantirishga oid amaliy, kreativ, mantiqiy yondashuvga asoslangan topshiriqlar bilan boyitilmoqda. Bu jahonga mashhur STEAM texnologiyalari talablari asosida amalga oshiriladi.

Majburiy ta'limning barcha bosqichlari va fanlarini qamrab oluvchi milliy o'quv dasturi kabi keng ko'lamli hujjatni ishlab chiqish — mashaqqatli va qimmat jarayondir. Ixtisoslashgan ta'lim muassasalari agentligi tizimidagi maktablarning o'quv jarayonini metodik ta'minlashni yanada takomillashtirish to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Prezident ta'lim muassasalari agentligi tizimidagi ixtisoslashtirilgan maktablar tarmog'ini kengaytirish to'g'risida" 2022-yil 14-apreldagi PF-106-son Farmoni ijrosini ta'minlash, O'zbekiston Respublikasi Bosh Vaziri raisligida 2022-yil 31-mayda o'tkazilgan Prezident ta'lim muassasalari agentligi tizimidagi ijod maktablari, ixtisoslashtirilgan maktablar va ixtisoslashtirilgan maktab-internatlarga iqtidorli o'quvchilarni saralash jarayonini tashkil etish bo'yicha yig'ilishning 116-son bayoniga (2022-yil 31-maydagi 01-07/1-838-son) muvofiq, shuningdek Prezident ta'lim muassasalari agentligi tizimidagi maktablarning o'quv jarayonini metodik ta'minlashni yanada takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilgan.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Prezident ta'lim muassasalari agentligi tizimidagi ixtisoslashtirilgan maktablar tarmog'ini kengaytirish to'g'risida" 2022-yil 14-apreldagi PF-106-son Farmoniga ko'ra, Agentlik huzuridagi Pedagogik mahorat va xalqaro baholash ilmiy-amaliy markazining asosiy vazifalaridan biri etib, Agentlik tizimidagi ta'lim muassasalari uchun davlat ta'lim standartlari, o'quv rejalari, ta'lim dasturlari va darslik majmualarini ishlab chiqish hamda ularni xarid qilish belgilangan.

Malakali pedagog, ilmiy xodimlar, psixolog va xorijiy ekspertlarni jalb qilgan holda Milliy o'quv dasturini ishlab chiqish vazifasi prezidentning 2020 yil 6 noyabrdagi farmoni bilan belgilangan. Prezidentning tegishli farmonlari bilan tasdiqlangan 2022 - 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasida (42-maqсад) va 2022 -2026 yillarda xalq ta'limini rivojlantirish bo'yicha milliy dasturda 2026 yilgacha mazkur dasturni to'liq amaliyotga joriy qilish ko'zda tutilgan. 2017 yilda 12 yillik ta'lim uchun tasdiqlangan umumiy o'rta va o'rta maxsus ta'limning avvalgi davlat ta'lim standartlari 2021 yildan o'z kuchini yo'qotgan.

Belgilangan vazifalar ijrosi bo'yicha 22 ta fan asosida o'quv dasturlarini ishlab chiqishga 246 nafar ekspert, shu jumladan, maktab o'qituvchilari, metodistlar, oliy o'quv yurtlari professor-o'qituvchilari hamda BMT Bolalar jamg'armasi (UNICEF) va AQShning Xalqaro taraqqiyot agentligi (USAID) ekspertlari jalb etilgan. Milliy o'quv dasturlari XXI asr talablaridan kelib chiqqan holda o'quvchilarda rivojlanishi kerak bo'lgan ko'nikmalarni belgilab beradi. Shuningdek, maktab o'quv dasturlarining maktabgacha, professional va oliy ta'lim dasturlari bilan uzviyligini ta'minlash uchun 600 dan ortiq mutaxassislar jalb etilgan.

UNICEF tomonidan tayyorlangan O'zbekiston ta'lim sektorining tahlilida ta'kidlanishicha, Milliy o'quv dasturini ishlab chiqishda UNICEF va USAIDdan tashqari Britaniya Kengashi va boshqa tashkilotlar ishtirok etgan, jarayon bir necha bosqichda amalga oshirilgan va dasturni ishlab chiqishda qatnashayotgan mutaxassislar uchun o'nlab treninglar tashkil qilingan. Birgina UNICEF 2020–2021 yillarda ushbu islohotni qo'llab-quvvatlash uchun 150 ming AQSh dollariga teng mablag' ajratgan.

Hatto yetarlicha moddiy va insoniy resurslarga ega rivojlangan davlatlar ham bunday hujjatni tez-tez yaratmaydi. Masalan, Buyuk Britaniyada 1988 yilda joriy etilgan milliy o'quv dasturi faqat 1994–95 yillarda qayta ko'rib chiqilgan va bunda ham yangi dastur ishlab chiqilmagan, balki amaldagi dastur ta'lim mazmunini yangillashtirish maqsadida tahrir qilingan edi. Hozirgi kunda ham amal qilayotgan yangi milliy o'quv dasturi esa 2014 yilda joriy qilingan.

Finlyandiyada 2004 yilgi milliy o'quv dasturi bundan o'n yil avval ishlab chiqilgan dastur o'rniga joriy qilingan. 2018 yilgi PISA xalqaro tadqiqotlari natijalari bo'yicha kuchli o'ntalikka kirgan yagona postsovet davlati bo'lmish Estoniyada ham milliy o'quv dasturi taxminan har o'n yilda bir marta ko'rib chiqiladi.

2019 yilda AQSh Xalqaro taraqqiyot agentligi (USAID) byudjeti 29,5 million dollar bo'lgan 4 yillik "O'zbekistonda barkamollik uchun ta'lim" dasturi boshlanishini e'lon qildi. Dastur doirasida ingliz tili va informatika bo'yicha

Kembrij darsliklari mahalliyashtirildi. 2022 yil iyul oyida bu darslik va qo'llanmalar tajriba-sinovdan o'tkazildi.

XXI asr kishisi uchun eng zarur bo'lgan ko'nikmalar – tanqidiy va kreativ fikrlash, jamoa bo'lib ishlash, muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan.

Xulosa qiladigan bo'lsak, Milliy o'quv dasturi asosida UNICEF ko'magida 1–3 va 6, 7, 10-sinflar darsliklari ishlab chiqildi, USAID mablag'lari hisobidan 1–4-sinflar ona tili va o'qish savodxonligi hamda matematika darsliklari yaratildi, Ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari agentligi tomonidan mahalliyashtirilayotgan Kembrij nashriyotining fizika va biologiya darsliklari tayyorlandi.

So'nggi besh yillik islohotlarning natijasida mamlakatimizda Yangi O'zbekistonni barpo etishning zarur siyosiy-huquqiy, ijtimoiy-iqtisodiy va ilmiy-ma'rifiy asoslari yaratildi.

Shuningdek, Jahon miqyosidagi murakkab jarayonlarni va mamlakatimiz bosib o'tgan taraqqiyot natijalarini chuqur tahlil qilgan holda keyingi yillarda “Inson qadri uchun” tamoyili asosida keng jamoatchilik muhokamasi natijasida “Harakatlar strategiyasidan – Taraqqiyot strategiyasi sari” tamoyiliga asosan ishlab chiqilgan yettita ustuvor yo'nalishdan iborat 2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi tasdiqlandi.

2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasining 42-maqsadida, 2026 yilga qadar o'quv dasturlari va darsliklarni ilg'or xorijiy tajriba asosida to'la qayta ko'rib chiqib, amalda joriy etish belgilangan.

Milliy o'quv dasturiga asosan 2026 yilga qadar 699 nomdagi, shu jumladan 2022 yilda 296 nomdagi yangi darsliklar, mashq daftarlari, o'qituvchi metodika kitoblari hamda mobil ilovalari yaratildi.

Umumta'lim maktablarida darslik va o'quv-metodik majmualarni tajriba-sinovdan hamda chet ellik mutaxassislar ishtirokida ekspertizadan o'tkazish tizimi joriy etiladi.

Ushbu normativ-huquqiy hujjatlar davlat va jamiyatning ta'lim tizimiga ijtimoiy tartibini ifodalaydi: rivojlanayotgan jamiyatda zamonaviy ma'lumotli, axloqiy, tadbirkorlarga muhtoj bo'lib, ular tanlov sharoitida mustaqil ravishda qaror qabul qilishlari, mumkin bo'lgan oqibatlarini bashorat qilishlari, hamkorlik qilishlari, harakatchanligi, dinamikasi, konstruktivligi bilan ajralib turadi va mamlakat taqdiri uchun rivojlangan mas'uliyat tuyg'usiga ega.

Yangi O'zbekistonning o'quv dasturlariga yangi o'quv fanlarining kiritilishi, shuningdek o'quv dasturlarida ta'lim mazmunini yangilash zarurligini belgilaydi, bu esa o'z navbatida ijod va ixtisoslashtirilgan maktablarning ixtisoslik fanlaridan yangi avlod darsliklarini yaratish jarayonlarini boshqarish mexanizmini aktuallashtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Shlyayxer, A. Obrazovanie mirovogo urovnya. Kak vystroït shkolnuyu sistemu XXI veka? per. s angl. / A.Shlyayxer. – M.: Izdatelstvo «Natsionalnoe obrazovanie», 2018– 328 s.
2. Baumert, J. et al. (2010) “Teachers’ mathematical knowledge, cognitive activation in the classroom, and student progress // American Educational Research Journal/. Vol. 47/1, pp. 133-180.
3. Lipowsky, F. et al. (2009) “Quality of geometry instruction and its short-term impact on students’ understanding of the Pythagorean Theorem” // Learning and Instruction – Vol. 19/6, pp. 527-537.
4. Lucas, B., G. Claxton and E. Spencer (2013) “Progression in Student Creativity in School: First Steps Towards New Forms of Formative Assessments” // OECD Education Working Papers / – No.86, OECD Publishing.
5. OECD (2016) School Leadership for Learning: Insights from TALIS– 2013– TALIS, OECD Publishing, Paris. [https:// dx.doi.org/10.1787/9789264258341-en](https://dx.doi.org/10.1787/9789264258341-en).
6. TALIS – The OECD Teaching and Learning International Survey // OECD. <https://www.oecd.org/education/talis/>.
7. Sh.Qurbonov, E.Seytxalilov. Ta'lim sifatini boshqarish. – T.: “Turon

Iqbol”, 2006. - 590 b.

8. J.G‘.Yo‘ldoshev “Innovatsiyalarni ta’lim jarayoniga uzlyuksiz ravishda tatbiq etish zamon talabi” – T.: “Uzlyuksiz ta’lim” jurnali. 2011. № 6, - 11- 15 b.

9. R.Musurmonov. “Bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar” Multidisciplinary Peer Reviewed Journal hamkorligidagi Xalqaro onlayn konferensiya. 2020-yil 18-19-iyun, Samarqand.

10. A.Radjiev, F.Karimov, A.Ibragimov. TALIS-2018 Xalqaro tadqiqotlari talablari asosida o‘tkazilgan so‘rovnoma va tadqiqot hisobotining ma’lumotlar to‘plami. 2-qism. Toshkent-2022. 119 bet.